SDU
University of Southern Denmark

Aktualisering af viden

fra tilskuer til deltager

Svabo, Connie; Maskova, Anita; Carlsen, Terne Stig Vishart; Beydin, Maria

Published in:
MiD Magasin

Publication date:
2018

Document version:
Forlagets udgivne version

Citation for pulished version (APA):
Svabo, C., Maskova, A., Carlsen, T. S. V., & Beydin, M. (2018). Aktualisering af viden: fra tilskuer til deltager. *MiD Magasin*, *Marts 2018*(38), 16-19.

Go to publication entry in University of Southern Denmark's Research Portal

Terms of use
This work is brought to you by the University of Southern Denmark.
Unless otherwise specified it has been shared according to the terms for self-archiving.
If no other license is stated, these terms apply:

- You may download this work for personal use only.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying this open access version

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details and we will investigate your claim.
Please direct all enquiries to puresupport@bib.sdu.dk

Download date: 16. nov.. 2026

MiD

Formidlingstrategier

MiD MAGASIN | MUSEUMSFORMIDLERE I DANMARK | NR. 38 | MARTS 2018

MiD Magasin # 38. Marts 2018
Formidlingstrategier
ISSN: ISSN: 1904-1721

© Museumsformidlere i Danmark, MID

www.museumsformidlere.dk

Redaktion
Michael Gyldendal (ansvarshavende)
Birgit Pedersen
Signe Lykke Littrup
Layout: Tine Werner

Forsidebillede: Michael Kvium, Trapholt
Bagsidebillede: Orms Rejse, Moesgaard Museum

MiD bestyrelsesmedlemmer:

Michael Gyldendal (formand)
Skoletjenesten på Sjælland
Gyldenløvesgade 15 – 3. sal
1600 København V
michaelgyldendal@gmail.com

Birgit Pedersen (næstformand)
ARoS Aarhus Kunstmuseum
ARoS Allé 2 | 8000 Aarhus C
Tlf.: 87 30 66 43 | bp@aros.dk

Henrik Sell (kasserer)
Naturhistorisk Museum Aarhus
Wilhelm Meyers Allé 210 | 8000 Aarhus C
Tlf.: 86 12 97 77 | sell@nathist.dk

Mie Marie Vinther Ellekilde
MMEx -Center for Digital Interpretation in Museums
Inge Lehmanns Gade 10, 5.sal | 8000 Aarhus C
Tlf. 23 80 91 32 | mie@mmex.dk

Merete Boel Essenbæk
Museum Sønderjylland – Arkæologi Haderslev
Museumsinspektør- formidling
Dalgade 7 | 6100 Haderslev
Tlf: 7452 7566 | mees@museum-sonderjylland.dk

Karen Bech Jessen
Trapholt
Æblehaven 23 | Kolding
Tlf: 79794329 | kbj@trapholt.dk

Rikke Johansen Smidt
Viborg Museum
Hjultoret | Viborg
Tlf: 87873811 | rij@viborg.dk

Indhold

Formidlingstrategier 3
Michael Gyldendal

Fem Fundamentale Forhold 4
Andreas Bonde Hansen

Se muligheden, grib chancen og sats på samarbejdet 7
Dorte Vind og Anne-Sofie Lundtofte

Fra enestående særudstillinger til langtidsholdbare satsninger 10
Camilla Mordhorst og Anni Mogensen

Aktualisering af viden 16
Connie Svabo, Anita Mašková, Terne Vishart og Maria Beydin

Formidling på Trapholt 20
Karen Bech Jessen

Made in Space 26
Line Nicolaisen og Tina Ibsen

Når samarbejdet skal lykkes 30
Mathilde de Kruiff

Orms Rejse 32
Tine Arnoldi

Kulturbørnehaver 34
Pernille Ø. Sørensen

ICOM CECA 37

MiD info 38

Formidlingstrategier

Leder

Af Michael Gyldendal, Formand Museumsformidlere i Danmark (MiD), michaelgyldendal@gmail.com

Årets Formidlerseminar har titlen Formidlingsstrategier. De fleste af deltagerne på formidlerseminaret ved nok hvad formidling er, men hvad er en strategi?

En strategi er noget med langsigtet planlægning, strategi handler om fremtiden og hvor organisationen er på vej hen. Men hvor er det så vi ser vores formidling i fremtiden? I en travl hverdag, hvor det mest handler om den næste særudstilling, de to gymnasieklasser, der kommer i morgen og om at få afrapporteret på de seneste fondsansøgninger, kan det godt være svært at se ud over ens næsetip og se det store og langsigtede udviklingsperspektiv i museets formidling.

I forbindelse med den visionsproces om fremtidens museer som kulturminister Mette Bock har iværksat er det naturligvis helt væsentligt, hvad vi formidlere kan byde ind med. For museernes udstillinger, undervisning og aktiviteter er dét, som er mest synligt i forhold til borgerne og her hvor vi er allermest til stede i offentligheden. Museerne er ikke ens og de skal de heller ikke være. For nogle er mange særudstillinger, det som lokker flest gæster til, for andre museer er det væsentlige at lave aktiviteter for lokale brugere.

Derfor skal fremtidens museumsformidling også være forskellig, vi skal ikke ende op med, at det absolut væsentligste kriterie for tilskud kun er flest muligt brugere, men at der er plads til at kunne eksperimentere med formidlingen, og når ud til målgrupper, der ikke nødvendigvis er de mest økonomiske fordelagtige.

Men samtidig er det også blevet et credo, at museerne skal tjene flere penge selv. Og hvordan gør vi det? Er det ved at satse på det købestærke publikum, er det ved at lokke flere erhvervskunde til at henlægge deres arrangementer på vores institutioner eller skal vi satse mere på tyske feriegæster?

I øjeblikket kan man få et unikt indblik i Nationalmuseets arbejde, ved at følge museets nye direktør Rane Willerslev i tv-programmet "Ranes museum". Her kan man opleve en person, der oprigtigt bliver begejstret, når formidlingen er levende og når der er mulighed for at iklæde sig rustning og kæmpe med sværd. For der skal naturligvis være plads til at lege og blive underholdt på et museum. Men der skal også være plads til at debattere aktuelle emner og bringe temaer, der gør ondt til torvs. Det vil derfor blive spændende at følge udviklingen på landets kulturhistoriske hovedmuseum og i denne udgave af MiD Magasin kan du blandt andet læse om Nationalmuseets nye formidlingsstrategi. Men du kan også læse om hvordan der heldigvis fortsat bliver satset på læring og at trække børn og unge til museerne. Du kan også læse om ideerne bag den nye udstilling på Planetariet, som gerne skulle revitalisere kulturinstitutionen og så kan du læse Andreas Bonde Hansens interessante kritik af, hvad det er vi mangler i vores formidlingsstrategier.

Museerne ligger ikke på den lade side, men lad os give os selv den mulighed for at trække vejret, og også finde tid til at reflektere over, hvor vi ser os selv i et lidt længere og større perspektiv. Hvor er det, vores formidling er på vej hen?

Velkommen til årets Formidlerseminar. 🙂

Aktualisering af viden

– fra tilskuer til deltager

Af Connie Svabo, csvabo@ruc.dk – Anita Mašková, brondt@ruc.dk – Terne Vishart, terne@ruc.dk og Maria Beydin, mbeydin@ruc.dk

Museerne arbejder i dag med strategier og praksisser for inddragelse af publikum og offentlighed i deres arbejde. Kravet om at museerne skal gøre viden tilgængelig og vedkommende, lægger op til, at museerne forstår vidensskabelse og -formidling på en ny måde: Det klassiske vidensbegreb kan med fordel suppleres af et pragmatisk og deltagerorienteret vidensbegreb.

At aktualisere viden er en overordnet politisk intention for museerne. Relevans for publikum, brugere og offentlighed er i dag det helt fundamentale grundlag for museumspraksis. Men hvordan *skabes* relevans og tilgængelighed? Et bud på dette kan formuleres med udgangspunkt i et deltagerorienteret vidensbegreb, hvor handling og samhandling bliver selve kernen af vidensskabelse: det man kalder en pragmatisk tilgang til læring og viden.

Den klassiske: Museet skaber viden om noget

En klassisk forståelse af viden er, at viden er en "velbegrundet sand overbevisning". Det vil for eksempel sige, at en person kan oparbejde viden om en genstand – fx at arkæologen kan oparbejde viden om en stenøkse. Dette er typisk viden om noget. Tanken er, at viden eksisterer som objektiv kendsgerning, som en repræsentation af en virkelighed, der ikke påvirkes af den person, som skal erkende den.

Denne vidensforståelse er tæt på vores hverdagslige forståelse af viden. Museet besidder viden. Formidleren besidder viden. Viden findes på plakaten, i folderen, computeren osv. Viden tænkes her som substans; som noget, der kan besiddes, opbevares, lagres og overføres.

Imidlertid hjælper dette vidensbegreb os ikke meget i relation til den overordnede politiske intention for museerne: at aktualisere viden, at gøre viden tilgængelig, vedkommende osv. Selve ordet aktualisere indebærer en medtænkning af nu-et i videns-produktionen. Her skal stenøksen ikke blot forstås i en kronologisk tidsramme – for eksempel gennem en datering til en specifik epoke – den skal også gøres aktuel i en nutid: kendskab til fortiden skal relateres til nutidens spørgsmål. At skabe viden indebærer at skabe oplevet relevans og social værdi af fortiden i nuet.

▶ Deltagelsesdesign er ikke kun et greb til at producere gode oplevelse for den besøgende, men også en måde, hvorpå institutionen i samspil med gæsten kan skabe ny viden og erkendelse.
Foto / Maria Beydin

Den pragmatiske: viden skabes i samhandling

En tilgang til læring og viden der kan udfolde dette, er pragmatismen. Pragma kommer af græsk og betyder handling. En pragmatisk videns-forståelse er en forståelse, hvor viden knyttes sammen med handling, med at noget gøres. En væsentlig intellektuel repræsentant for pragmatismen er John Dewey.

I sin tid formulerede Dewey en flerstrenget kritik af den klassiske tilgang til viden. Blandt andet stillede han spørgsmål ved forestillingen om en allerede eksisterende sandhed, som det erkendende menneske blot skal 'tilegne' sig. Dewey kaldte denne forståelse for en 'tilskuerens tilgang til viden'. Her er det enkelte menneske tilskuer til en foreliggende sandhed og skal blot tilegne sig en eksisterende sandhed om fx stenøksen uden at dette nødvendigvis bibringer nogen forståelse af nutiden.

Fra tilskuer til deltager

Med pragmatismen udviklede Dewey et alternativ til den klassiske tilskuer-tilgang til viden. Det pragmatiske alternativ kan kaldes en deltager-tilgang til viden: Viden skabes i Deweys pragmatiske epistemologi i handling og udtrykkes i en fysisk interaktion mellem individ og omgivelser. Det indebærer, at mennesket er med til at skabe eller påvirke det objekt, der vides noget om. For Dewey eksisterer og skabes viden i relationer, hvor viden er forhandlet, indlejret i specifikke praksisser, i specifikke sammenhænge og situationer. Viden opstår i handlings- og refleksionsprocesser med udgangspunkt i undren, tvivl og flertydighed - i en afprøvning af ideer, i eksperimenter og gøren.

En pragmatisk epistemologi kan være ét greb ind i at medtænke publikum og offentlighed i museernes vidensskabelse. Deltagelsesdesign kan ses som en strategisk mulighed for at bruge gæstens bidrag til museets vidensproduktion. Med denne præmis – at viden skal handles frem sammen med deltageren – bliver det helt afgørende at kunne arbejde kvalificeret med design af deltagelse, med gæstens involvering, engagement og interesse.

Publikums undren vil i dette perspektiv komme i fokus. En deltager-tilgang til viden formuleret ud fra en pragmatisk epistemologi lægger op til, at museet hjælper med at stille spørgsmål, udfolde dilemmaer, dele, åbne og igangsætte tankeprocesser. Her er fokus mere på at undres og skabe viden sammen, end på at overlevere viden om noget. Sat på spidsen kan det slogan-formuleres som: fra envejskommunikation til ko-kreation.

Hvordan gøres det?
Et godt deltagelsesdesign

- Forudsætter refleksioner om, hvorfor og hvordan gæsten skal deltage. Det skal være tydeligt, hvad man kan byde ind med som deltager. I samme ombæring kan det medtænkes, hvordan og i hvilket omfang produktet af deltagelsen strategisk kan bruges som afsæt på tværs af museets kerneområder.
- Viser gæsten, at museet er interesseret i hans/hendes deltagelse. Dét publikum byder ind med, skal optages som vedkommende, relevant og meningsfuldt.
- Formgiver rammer, der lægger op til dén type deltagelse, man ønsker af museumsgæsten ud fra forestillingen om, at deltagelsen påvirkes af det pågældende medie, hvorigennem deltagelsen finder sted.
- Inkluderer - i udstillingssammenhænge- genstande, der har et særligt potentiale til at igangsætte samtaler.
- Tænker uforudsigeligheden, der er et vilkår, når man arbejder med deltagelse, med ind i deltagelsesdesignet. Uforudsigeligheden ved deltagelsesdesignet kræver, at institutionen løbende reflekterer, lærer og justerer.
- Skaber situationer for tvivl, undren og flertydighed ud fra idéen om, at disse tilstande er befordrende for læring og vidensskabelse.

RUCMUS er et samarbejde og tværfagligt partnerskab mellem Roskilde Universitet, Vikingeskibsmuseet, ROMU, Museum Sydøstdanmark, Greve Museum og Museum Vestsjælland. Omdrejningspunktet for partnerskabet er vidensdeling, -skabelse og erfaringsudveksling indenfor områderne forskning, formidling og undervisning på, i og om museer. RUCMUS afholder blandt andet seminarer og senest deltog 47 fagfolk d. 19. januar 2018 til forsknings- og formidlingsseminaret "Deltagelsesdesign: Museets rolle i samfundet - Hvordan kan vi arbejde med deltagelsesdesign i forskning og formidling?" på Holbæk Museum. Her blev forskellige tilgange og greb til arbejdet med deltagelsesdesign i forskning og formidling præsenteret og de tilmeldte deltog i workshops med fokus på erfaringsudveksling, idégenerering og refleksion over museets praksis på baggrund af seminarets tema.

▲
Det dialogiske og relationelle museum manifesteres, når museet ikke gør noget 'for' offentligheden, for brugerne, men sammen med dem. Her har eleverne fortolket stenalder-krukker på Sorø museum.
Foto / Sorø Museum

Eksempler på museernes arbejde med deltagelsesdesign
Museerne har i flere år og på et utal af måder arbejdet med brugerinddragende deltagelsesdesign. Som følgende eksempler fra forskellige danske museer viser, foreligger der ikke én måde at organisere deltagelse på, ikke én måde deltageren kan deltage på, men deltagelse kan planlægges i et utal af former og deltageren kan deltage i varierende grad.

Levendegørelse på Mosede Fort - Danmark 1914-18
Udvikling af formidling i levende dialog med publikum
På Mosede Fort har man arbejdet konceptuelt med deltagelse som formidlingsstrategi til at levendegøre historien om Danmark under 1. Verdenskrig.

Hvad der startede som et stramt styret reenactment-projekt, blev undervejs i processen, og i samspil med deltagerne, løbende revideret og udviklet til et koncept med publikumsinvolvering i centrum.

I stedet for at fremsige replikker for et publikum blev det de frivilliges opgave at invitere de besøgende til handling og dialog. Besøgende har deltaget i bajonetfægtning, håndgranatkast og fodbold, mens de frivilliges kostumer har foranlediget spørgsmål og dialog mellem institutionen, gæsten, de frivillige og gæsterne imellem.

Ved at knytte de frivillige til specifikke aktiviteter, genstande og beklædninger blev den formidlede viden et relationelt anliggende. Gæsten fik ikke kun mulighed for at se og afprøve genstande og aktiviteter i periodens brugskontekst, men også mulighed for at forhandle den formidlede viden, rette ethvert spørgsmål, enhver undren eller kommentar mod en repræsentant fra museet.

Sorø Museum
Historisk bevidsthed gennem et helt barneliv
Med sigte på at udvikle elevernes historiske bevidsthed indgik man på Sorø Museum for otte år siden et langsigtet partnerskab med en lokal folkeskole, Pedersborg Skole. Som resultat har eleverne i den nuværende 8. klasse været tilknyttet museet hele deres skolegang, og hvert år har samarbejdet udmøntet sig i forskellige produktioner som omvisninger, events, særudstillinger, film og kunstværker. Performativt og på mikroniveau får eleverne fornemmelse for historiens og tidens gang, når de på årlig basis dialogisk sammenstiller tidligere projekter med nuværende.

Den enkelte elevs længerevarende deltagelse konkretiserer relationen mellem fortid, nutid og fremtid og har potentiale til at bibringe den enkelte elev personlige og komplekse indsigter i, hvad det vil sige at være et historisk væsen. Jeg kan ikke få øje på deltagelsesaspektet her? Men det understøttes af foto og fototekst at eleverne også udstiller? - det kan måske skrives ind i teksten?

Vikingeskibsmuseet
Processuel og kropslig indsigt
I Maj 2015 søsatte Vikingeskibsmuseet open source-projektet, Gislingebåden - et byggeri af en syv meter lang båd fra 1100-tallet. Projektet blev set som en mulighed for at afprøve fysiske og digitale grænser, hvad angår publikumsinvolvering i de forskellige processer, bådebygning indebærer. Hele processen blev løbende og digitalt formidlet og forhandlet på museets blog og de sociale medier. Planer og arbejdstegninger blev lagt til fri download på museets hjemmeside, mens brugerne blev opfordret til selv at bygge deres egen Gislingebåd.

Deltagelsesorienteringen udmøntede sig i et dobbelt formidlingsgreb, hvor klassiske kognitive indsigter blev gensidigt understøttet af kropslige erfaringer. Ud over at modtage informationer om, hvordan man arbejder med de samme værktøjer, som bådebyggerne bruger, blev gæsten også involveret kropsligt i arbejdet ved blandt andet at kløve planker, smede søm og slå reb. Mens den praktiske involvering af gæstens deltagelse, materialiserer den abstrakte tilknytning til kulturarven, bidrager deltagelsen som formidlingsgreb til unikke sensoriske og konkrete erfaringer med specifikke materialer, redskaber og teknikker.

Frederikssund Museum
Borgerinddragelse på tværs af kerneområder
Bag Frederikssund Museum lå der indtil for få år siden en anonym græsplæne. Dét ville en række borgere fra Frederikssund Kommune lave om på, så de lavede en plan for en staudehave og realiserede projektet. Initiativet fra borgerne på den ene og museets åbenhed for selvsamme på den anden, integrerer museet meningsfuldt i lokalmiljøets aktiviteter.

Havegruppen forblev tilknyttet Frederikssund Museum som frivillige i formidlingsgruppen med opgaver, der tilgodeser den enkeltes sociale- og/eller faglige interesser. Gennem et tæt samarbejde, åbenhed over for frivilliges egne initiativer, samt arbejdet med den enkeltes motivation, har museet etableret en kultur for frivilligsamarbejder på tværs af dets kerneopgave. De hjælper blandt andet med at rense og klargøre fund, ligesom de tildeles rollen som ambassadører med ansvar for at finde frem til folk i lokalmiljøet med relevant viden for et kommende forskningsprojekt.

Orms Rejse / Moesgaard Museum

MiD

- er foreningen for museumsformidlere i Danmark og for andre, som interesserer sig for at formidle kunst, kultur og natur.
- prioriterer fagligheden i formidlingen og sætter fokus på faget.
- ønsker at styrke det tværfaglige samarbejde.
- styrker det kollegiale potentiale.
- arbejder for at opkvalificere formidling gennem styrkelse af såvel nationale som internationale samarbejder.

Bliv medlem af MiD
Et årligt medlemskab koster 300 kr. og du får muligheden for at netværke på formidlingsfagligt niveau. Meld dig ind i foreningen på: kasserermid@gmail.com.

Følg os også på Facebook